

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Bílá kniha

Pro MŠMT vydalo nakladatelství Tauris, Praha 2001

Bílá kniha formuluje obecné záměry a rozvojové programy pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu, tj. do roku 2005. Samotný dokument je rozdělen do čtyř částí, v nichž se věnuje obecným východiskům a předpokladům, vzdělávání předškolnímu, základnímu a střednímu, terciárnímu vzdělávání a konečně vzdělávání dospělých.

Východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy

V rámci obecných zásad se Bílá kniha zabývá proměnou vzdělávání v posledních letech v návaznosti na aktuální problémy – informační společnost, ekologie, multikulturní společnost, atd. Zdůrazňuje potřebu celoživotního učení, a tedy potřebu co největšího prostupu oblasti učení a práce. Zabývá se hlavními směry vzdělávací politiky v ČR, stejně jako neméně důležitou otázkou financování vzdělávání. Mj. si klade za cíl zvýšit výdaje na školství v poměru k HDP a zvýšit průměrný plat pedagogů. Předpokládá prodloužení celkové průměrné délky vzdělávání a s tím spojené zvýšení počtu maturujících a studentů vysokých škol. Jako nedílná součást rozvoje vzdělávání v České republice je předkládána spolupráce se zahraničím, zejména v rámci Evropy a Evropské unie.

Předškolní, základní a střední vzdělávání

Jednou z nejpodstatnějších je změna cílů a obsahů vzdělávání, která zahrnuje zavedení systému více úrovní vzdělávacích programů. Na nejvyšší úrovni je to státní program vzdělávání, na nižší úrovni rámcové vzdělávací programy. Obě úrovně formulují obecná pravidla pro formu školních vzdělávacích programů jednotlivých škol. Za další podstatné změny jsou považovány posílení výuky cizích jazyků a rozvíjení mezipředmětových vazeb, např. formou výuky v integrovaných celcích. V souvislosti s tím se počítá s výukou 3. aprobace předmětů při studiu učitelství.

Plán počítá se zavedením uceleného systému hodnocení žáka při ukončení každého nižšího stupně vzdělávání. I za tím účelem se počítá se zřízením funkce školních psychologů, kteří se však budou zabývat také péčí o učitele.

Většina plánovaných změn v systému počítá s větší zátěží pedagogů, na které tak budou kladeny větší požadavky už při vybírání studentů – budoucích pedagogů. Dále by mělo být nutné další vzdělávání a sebevzdělávání učitelů.

Plán rozvoje počítá s upevněním předškolního vzdělávání a se zvyšováním kvalifikace pedagogů v předškolním vzdělávání.

Na základních školách se počítá s poznáním individuálních potřeb každého žáka a s maximálním rozvojem jeho potenciálu. Přitom však dochází ke snaze minimalizovat separaci talentovaných žáků – počítá se s redukcí víceletých programů gymnázia. U mimořádně talentovaných žáků se počítá s možností horizontálního prostupu studijním systémem, případně studiem na různých stupních vzdělávání zároveň (např. ZŠ a SŠ). Při výuce by se mělo postupně přecházet od předávání hotových poznatků ke způsobům jejich nalézání a vyhledávání. Při výstupu ze ZŠ by měli žáci dostávat takové hodnocení, aby bylo akceptováno středními školami při přijímání.

Při středoškolském vzdělávání je kladen důraz mj. na přípravu mladých lidí na celoživotní učení. Měly by být podporovány všeobecně zaměřené vzdělávací programy, a to jak na gymnáziích, tak na odborných školách (technická a ekonomická lycea). Na odborných školách by měl být zaveden systém vzájemně prostupných a navazujících programů, které by umožňovaly dílčí výstup i po absolvování části vzdělávacího programu. Vzdělávací programy na gymnáziích by měly být diferencovány tak, aby získaly široký všeobecně vzdělávací charakter.

V případě handicapovaných osob se počítá s integrací tam, kde pro to budou vhodné podmínky a zájem ze strany rodičů.

Terciární vzdělávání

Struktura vzdělávání zahrnuje pomaturitní odborné studium (1-2 roky), vyšší odborné studium (dipl. spec.), bakalářské, magisterské a doktorské studium. Radí se sem i krátkodobější studia v rámci celoživotního vzdělávání. Podle poskytovaného studia se dělí i školy, a to na VŠ univerzitního typu, VŠ neuniverzitního typu, VOŠ a instituce s pomaturitním odborným studiem. Cílem změn je, aby polovina studujících končila na úrovni bc. (dipl. spec.). Prostupnost studia by měla usnadnit modulární stavba.

Poměrně odvážnou vizí je cíl zemí EU, který počítá s tím, že každý student terciárního vzdělávání stráví část studia mimo svou zemi.

Vzdělávání dospělých

Jedná se o nejvíce diferencovanou součást vzdělávání. Vzhledem k tomu, že jde o poměrně nový fenomén, je třeba určit kompetence a zajistit motivaci ke studiu. Jedním ze způsobů motivace by měly být finanční pobídky, a to takové, aby se studium vyplatilo zaměstnavateli, zaměstnanci i škole. V této oblasti se počítá s uplatněním zejména distančního vzdělávání, a to také v kratších úsecích (vzdělávací moduly).

Závěr

Program rozvoje vzdělávání se zaměřuje zejména na:

- celoživotní učení pro všechny
- přizpůsobení vzdělávacích programů potřebám společnosti
- monitorování vzdělávání a hodnocení jeho kvality
- vnitřní proměnu vzdělávacích institucí a proměnu role pedagogických pracovníků
- přechod od centralizovaného řízení ke spolurozhodování